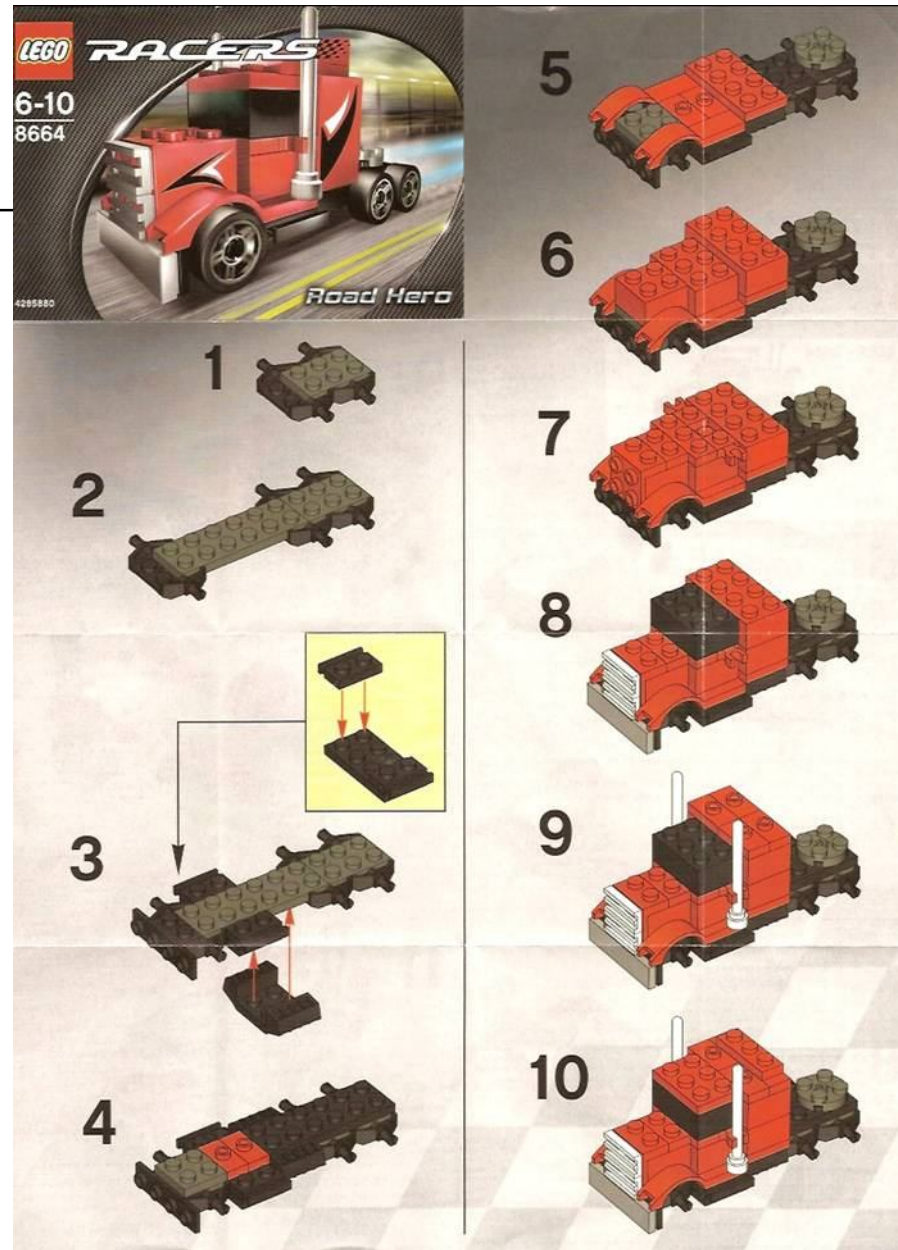

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΑΥΤΙΣΜΟ

Αγγελική Γενά & Πέτρος Γαλάνης

*Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο
Αθηνών*

Προγράμματα Αυτοαπασχόλησης

Ως προγράμματα αυτοαπασχόλησης ορίζονται τα ποικίλα μέσα που χρησιμοποιούνται ως οδηγία για την εκτέλεση δραστηριοτήτων, χωρίς την παρέμβαση του ενήλικα (MacDuff, Krantz, & McClannahan, 1993. McClannahan & Krantz, 1999).

Εφαρμογές

- Εργασιακή απασχόληση
- Αυτοϋπηρέτηση
- Αυτόνομη διαβίωση
- Σχολικές δεξιότητες
- Κοινωνικές δεξιότητες

(Agran et al., 2003. Lancioni & O'Reilly, 2001)

Πλεονεκτήματα

- Αναγάγει τις κεκτημένες γνώσεις του παιδιού σε αυτοδιαχειριζόμενες δεξιότητες
- Ενισχύει την αυτονομία και την αυτοδιαχείριση
- Διευκολύνει τη μετάβαση από τη μία δραστηριότητα στην άλλη
- Μειώνει την πιθανότητα εκδήλωσης προκλητικής συμπεριφοράς

Πλεονεκτήματα

- Εφαρμόζεται με συνέπεια και από άτομα με σοβαρές διαταραχές, ανεξαρτήτου ηλικίας
- Οι ίδιοι οι γονείς μπορούν με επιτυχία να διδάξουν στα παιδιά τους τη χρήση προγραμμάτων αυτοαπασχόλησης
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ενθάρρυνση της κοινωνικής συναλλαγής και για την ολοκλήρωση αλυσίδων αντιδράσεων

Χαρακτηριστικά των προγραμμάτων αυτοαπασχόλησης

1. Περιγράφουν λεπτομερώς κάθε βήμα που περιλαμβάνει η ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας
2. Σηματοδοτούν την εκτέλεση διαφορετικών δραστηριοτήτων
3. Υποδεικνύουν τη σειρά με την οποία θα εκτελείται μια σειρά δραστηριοτήτων – ημερήσιο πρόγραμμα

Μορφή του διακριτικού ερεθίσματος

- Τρισδιάστατο αντικείμενο
- Εικόνα, σκίτσο ή φωτογραφία
- Γραπτή οδηγία

Οργάνωση των διακριτικών ερεθισμάτων

Τα ερεθίσματα (π.χ. εικόνες)
ενσωματώνονται:

- Σε ντοσιέ - φωτογραφικό άλμπουμ
- Σε πίνακα
- Σε λίστα
- Στον υπολογιστή

Παράδειγμα προγράμματος αυτοαπασχόλησης με εικόνες σε ντοσιέ

Παράδειγμα προγράμματος αυτοαπασχόλησης με εικόνες: Περιγραφή δραστηριοτήτων

Παράδειγμα προγράμματος αυτοαπασχόλησης με εικόνες: *Ημερήσιο πρόγραμμα*

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

Γενικές αρχές

- Περιλαμβάνουν δραστηριότητες τις οποίες ο εκπαιδευόμενος μπορεί να εκτελέσει ανεξάρτητα
- Είναι περιορισμένης έκτασης
- Περιλαμβάνουν δραστηριότητες κατάλληλες της ηλικίας του

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

- Περιλαμβάνουν δραστηριότητες με σαφή αρχή και τέλος
- Γίνεται εναλλαγή απαιτητικών δραστηριοτήτων, με δραστηριότητες, που λειτουργούν ενισχυτικά
- Η ολοκλήρωση του προγράμματος συνοδεύεται από ενισχυτικά επακόλουθα

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

Αλυσίδα αντιδράσεων για την ολοκλήρωση ενός προγράμματος αυτοαπασχόλησης:

1. Ο εκπαιδευτικός δίνει εντολή στο παιδί να κοιτάξει το πρόγραμμά του
2. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να κοιτάξει το πρόγραμμα, αλλά και να δείξει με το δάχτυλό του την εικόνα
3. Ο εκπαιδευόμενος επιλέγει το υλικό, ολοκληρώνει τη δραστηριότητα και επιστρέφει το υλικό στη θέση του

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

4. Επιστρέφει στο πρόγραμμα και επαναλαμβάνει την ίδια διαδικασία, για την ακόλουθη δραστηριότητα του προγράμματος
5. Η διαδικασία επαναλαμβάνεται για όσες δραστηριότητες περιλαμβάνει
6. Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται με την τελευταία δραστηριότητα η οποία κατά προτίμηση είναι ιδιαίτερα ενισχυτική.

(McClannahan & Krantz, 1999)

Παράδειγμα προγράμματος αυτοαπασχόλησης με γραπτές οδηγίες: *Ανάλυση έργου & Αυτοκαταγραφή*

Φτιάχνω τοστ

1	Παίρνω το ψωμί για τοστ	✓
2	Παίρνω το ζαμπόν και το τυρί	✓
3	Παίρνω ένα πιάτο και ένα μαχαίρι	✓
4	Βάζω 2 φέτες ψωμί στο πιάτο	✓
5	Βάζω ένα ζαμπόν και ένα τυρί πάνω σε μία φέτα ψωμί	✓
6	Βάζω την άλλη φέτα ψωμιού από πάνω	✓
7	Βάζω τα πράγματα στη θέση τους	✓
8	Τρώω το τοστ	✓

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

Παροχή τμηματικής βοήθειας:

- Στόχος είναι να αποφεύγονται τα λάθη του εκπαιδευόμενου
- Απόσυρση της τμηματικής βοήθειας:
 - Παροχή από μέγιστη προς ελάχιστη βοήθεια
 - Στενή παρακολούθηση
 - Σταδιακή απομάκρυνση

Εκπαίδευση στα προγράμματα αυτοαπασχόλησης

Ενίσχυση

- Πρόγραμμα συνεχούς ενίσχυσης, στο ξεκίνημα της διδασκαλίας
- Πρόγραμμα μερικής ενίσχυσης για τη διατήρηση

Παροχή δυνατότητας επιλογής

*Αυξάνει την αυτονομία και τα κίνητρα
για μάθηση*

- Επιλέγει τη σειρά με την οποία θα εκτελέσει τις δραστηριότητες
- Επιλέγει τις δραστηριότητες με τις οποίες θα ασχοληθεί
- Επιλέγει τους ενισχυτές

Αυτοενίσχυση

Ορίζεται ως η διαδικασία λήψης της ενίσχυσης με πρωτοβουλία του ίδιου του εκπαιδευόμενου.

Ο εκπαιδευόμενος μαθαίνει να *ζητά* ή και να *λαμβάνει* μόνος του την ενίσχυση.

Προϋποθέτει ικανότητες αυτοαξιολόγησης

Προγράμματα αυτοαπασχόλησης με ηχογραφημένες οδηγίες

Περιεχόμενο:

- Οδηγίες για την εκτέλεση των δραστηριοτήτων
- Παραινέσεις-υπενθυμίσεις
- Ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης
- Λεκτική ενίσχυση

Προγράμματα αυτοαπασχόλησης με ηχογραφημένες οδηγίες

Πλεονεκτήματα:

- Μεταφέρεται εύκολα
- Προάγει την αυτονομία και τη γενίκευση
- Είναι ευχάριστο και δεν στιγματίζει
- Το επίπεδο επίδοσης διατηρείται σε υψηλά επίπεδα
- Μειώνει τη διάσπαση που προκαλούν τα ποικίλα εξωτερικά διασπαστικά ερεθίσματα
- Έχει εφαρμοστεί με επιτυχία από έφηβους και ενήλικες με μέτρια και σοβαρή νοητική υστέρηση

Επίλογος

«Όταν οι μαθητές μάθουν να κατευθύνουν την ίδια τους τη συμπεριφορά, αντί να εξαρτώνται από άλλους, αποκτούν ένα πολύτιμο εργαλείο, το οποίο προάγει την αυτονομία, την αυτοπεποίθηση, και τις δεξιότητες λήψης αποφάσεων. Αυτά είναι τα αποτελέσματα που **όλοι** οι εκπαιδευτές επιθυμούν για **όλους** ανεξαιρέτως τους μαθητές τους» (Agran et al., 2003, p. 25)